

Nr 231.

Av herr **Skoglund** i Umeå **m. fl.**, *angående inrättande i läroverksstäderna av skolhem för medellösa begåvade barn från landsbygden och orter, som sakna läroverk.*

Möjligheten till fortsatta studier vid högre skolor är ännu mycket betingad av ekonomiska och geografiska förhållanden. Föräldrar, som bo i läroverksstäder eller deras omedelbara omgivning, kunna även i blygsamma och torftiga ekonomiska villkor hålla sina barn i den högre skolan. Terminsavgifter kunna allt efter omständigheterna efterskänkas eller kraftigt reduceras. Barnen få bo och äta i hemmet. Några utgifter för deras inackordering hos andra äro icke behövlige.

Helt annorlunda är situationen för de föräldrar, som bo på orter, där högre skolor saknas, eller i varje fall så långt från läroverksstaden, att barnen icke kunna komma fram och tillbaka dagligen till skolan och hemmet. För dessa är tvånget att inackordera barnen i läroverksstaden ofrånkomligt. De årliga inackorderingskostnaderna torde för närvarande uppgå till omkring 1.200 kronor. I detta faktum ligger, att möjlighet att bekosta inackordering finns endast för de förmögna och för enstaka tjänstemän. För bygden liksom för tätorter och större samhällen utan läroverk betyder detta en summarisk och orättvis utestängning. Vår folkskolas lärare och lärarinnor torde samstämmigt kunna vitsorda, hurusom ute i bygderna utpräglade studiebegåvningar aldrig få tillfälle att följa sin håg och genomgå högre skolor tack vare föräldrarnas bristande ekonomiska resurser. Det är ingen överdrift att påstå, att medan tillströmningen till läroverken från själva läroverksstäderna och dessas omedelbara omgivning är tämligen allmän, så gestaltar sig tillträdet till de högre skolorna för landsbygdens barn som ett sällsynt fåtalsprivilegium. Härtill kommer, att urvalet av de barn ute i bygderna, som i enstaka fall få studera i läroverksstäderna, i regel blir rent ekonomiskt. Det blir icke i första hand deras fallenhet för studier, som faller utslaget, utan fastmera föräldrarnas ekonomiska möjligheter att förverkliga en önskan att ge sina barn fortsatt bildning och utbildning.

Ur läroverkens synpunkt är det givetvis till allra största förfång, att urvalet av lärjungeklientelet icke är ett begåvningsurval utan ett ekonomiskt och geografiskt betingat urval. I samma mån geografiska och ekonomiska spärrar i de läsbevävade barnens väg avlägsnas så få läroverken en helt annan möjlighet än för närvarande till ett verkligt kvalificerat begåvningsurval. Om t. ex. den årliga nyintagningen vid ett läroverk måste begränsas

till 100, så inses utan vidare att genomsnittet hos dessa 100 med avseende på begåvning och fallenhet måste komma att ligga väsentligt högre därest notoriskt studiebegåvade landsbygdsbarn utan hinder av föräldrarnas ekonomi släppas fram till tävlan än vad fallet är för närvarande. Det lider därför intet tvivel att ett förhjälpande av obemedlade och utpräglat begåvade landsbygdsbarn till fortsatta studier vid våra läroverk skulle medföra en välkommen standardhöjning bland elevmaterialet. Läroverken själva torde därför ha det allra största intresse av att något göres för att avlägsna de ekonomiska spärrarna i landsbygdsbarnens väg. Men icke blott läroverken ha här ett intresse att bevaka. Så länge kungsvägen till universitet och fackhögskolor går genom studentexamen lär det icke kunna undgås, att rekryteringen av dessas lärjungeklientel menligt påverkas av det nuvarande systemet.

Det torde alltså vara uppenbart, att åtgärder för att hjälpa landsbygdens barn till fortsatta studier böra vidtagas. Ett litet folk som vårt är hänvisat till att genom stegring i kvalitet utjämna sin underlägsenhet i kvantitet. Det måste alltså målmedvetet tillvarataga sina tillgångar. Det viktigaste härvidlag är att förhjälpa de verkliga begåvningarna till sin rätt. Vi ha helt enkelt icke råd att fortsätta med den misshushållning som hittills ägt rum på hithörande områden.

Beträffande formen för statliga åtgärder i förevarande avseenden torde väl i huvudsak två vägar komma i betraktande. Den ena är att efter omsorgsfull undersökning i varje särskilt fall ge penningstipendier. Den andra är att i läroverksstäderna efter enahanda undersökning bereda barnen plats i skolhem. Vi anse den senare utvägen vara den lämpligaste. Skolhemmen äro redan prövade i vårt land för folkskolebarnens vidkommande. Provet har slagit mycket väl ut. De vunna erfarenheterna ha givit vid handen, att såväl hygieniskt som moraliskt ett skolhem under god ledning lämnar föräldrar och målsmän de ojämförligt bästa garantierna för deras barns omvårdnad. Därtill kommer, att skolhemmet erbjuder en inackordering, som icke kan bli föremål för oskälig uppskörtning. För övrigt kan här hänvisas till att staten genom de nyinrättade naturastipendierna vid våra universitet anvisat i princip just den utväg, som skolhemmen representera.

Denna fråga är till sin natur en social och ekonomisk fråga. Den berör på intet sätt skolväsendets organisatoriska och pedagogiska problem. Den har följaktligen ingenting vare sig direkt eller indirekt att skaffa med den pågående stora skolutredningen. Den kan och bör därför göras till föremål för en fristående undersökning.

Under hänvisning till vad ovan anförts få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning om inrättande i läroverksstäderna av skolhem för me-

dellösa begåvade barn från landsbygden och orter, som sakna läroverk, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan komma att föranleda.

Stockholm den 22 januari 1943.

Gösta Skoglund.

K. G. Viklund.

E. Oskar Åkerström.